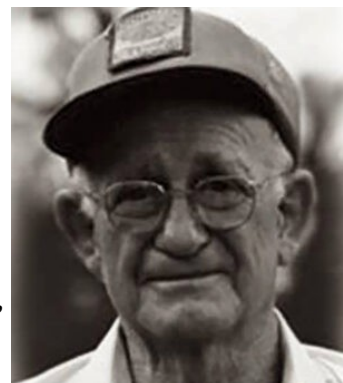

Optimist a jeho „klony“

Asi nejmenší třídová plachetnice Optimist patří celosvětově k nejrozšířenějším. Je určena těm nejmladším adeptům jachtingu a v původním provedení umožňovala i celkem jednoduchou amatérskou stavbu. Konstrukce byla, snad díky své jednoduchosti, velmi úspěšná a rychle se šířila po jachtařském světě. Dodnes představuje ideální „vstupní bránu“ do světa jachtingu. Jako snad každá úspěšná konstrukce byl i Optimist inspirací k dalším podobným konstrukcím. Protože hrdinové knih Arthura Ransoma jsou dětští jachtaři, někteří zkušenější (Vlaštovky a Amazonky), jiní začínající (Dorotka a Dick), stojí za to se u „dětské“ plachetnice trochu zastavit a zmínit i konstrukce, které byly původním Optimistem inspirované.

První Optimist vznikl ve Spojených státech na Floridě ve městě Clearwater. Lodní konstruktér Clark Mills (*28. ledna 1915 †11. prosince 2001) a jeho přítel z jachtklubu Clifford McKay dostali na podzim roku 1947 nápad: postavit plachetnici vhodnou pro děti.

Chtěli, aby loď byla snadno ovladatelná a nebylo obtížné ji postavit. Jako materiál zvolil konstruktér dřevo a dva standardní listy překližky, na stavbu stačila běžná garáž. Podařilo se i splnit další zadání, vytvořit loď finančně dostupnou. Koncem čtyřicátých let se materiál na stavbu dal pořídit za necelých \$ 50¹ a stavební plány se prodávaly za \$ 2,5.

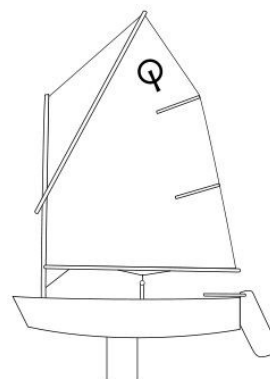

Clark Mills v r. 2017

Aby byla stavba opravdu snadná, byl trup hranatý se zrcadlem vzadu i vpředu. V pozdějších létech Clark Mills žertoval, že se po světě proslavil s lodí, která připomíná koňský žlab. Plachta byla rozpěrová, ploutev mečová.

Prototyp Optimistu se dostal na vodu počátkem roku 1948. Prvním, kdo novou plachetnici testoval, byl syn Clifforda McKaye. I ve větru 5 bft² shledal Optimist bezpečně a snadno ovladatelným. Pro své dobré vlastnosti popularita Optimistů rychle rostla. Protože byly stavěné podle jednotného plánu, nabízelo se s nimi pořádat závody.

V padesátých létech Optimisty uviděl při své cestě podél břehů Floridy dánský lodní architekt Axel Damgaard. Domů si přivezl plány a několik Optimistů postavil. Patrně první evropský Optimist vyplul na vodu v dánském přístavu Vordingborg v roce 1954. Oproti americkému vzoru byly evropské Optimisty trochu modifikované a označovaly se od roku 1958 jako International Optimist Dinghy. Tato modifikovaná lodní třída se postupně rozšířila i v Americe, jak původních Optimistů ubývalo. V sedmdesátých a osmdesátých létech se ve Spojených státech vypisovaly závody pro obě verze, od konce osmdesátých let už jen pro IOD.

1 V současnosti to odpovídá asi \$ 600

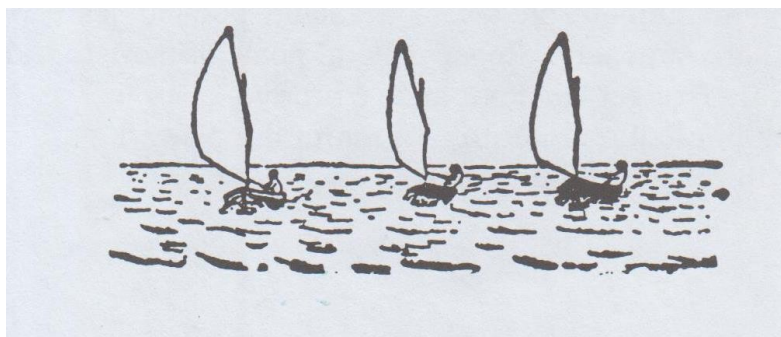
2 Rychlost 29 – 38 km/h

V současnosti je Optimist nejrozšířenější lodní třídou. Po celém světě je registrováno více než 300000 lodí v zhruba stovce národních asociací³. Závodní lodě jsou většinou laminátové. Asi není náhodou, že většina olympijských vítězů začínala svou jachtařskou kariéru právě na Optimistech.

Zajímavá varianta se objevila v roce 2021. Je to Eco – Optimist. Pro jeho konstrukci se používají lněná vlákna a recyklované materiály. Výrobce tvrdí, že oproti klasickému epoxidovému laminátu má jejich výrobek o 70% menší uhlíkovou stopu. Jinak jsou rozměry a hmotnost stejné, tedy nic nebrání Eco – Optimistu účastnit se závodů pro třídu Optimist vypsanych.

Zastavíme-li se u knih Arthura Ransoma, dalo by se říct, že Optimistům se asi nejvíc blížily malé plachetničky Úhořů v Záhadných vodách. Ty se daly pohodlně ovládat jedním člověkem a rozměrově byly asi Optíkům dost blízké. Z autorova popisu i ilustrací je jasné, že se jednalo o opravdu malé jachty o délce, která asi moc nepřesahovala 2 m. Tvar trupu z obrázků moc čitelný není. Zdá se, že loďky měly ostrou příď a plachta ovšem zjevně nebyla rozpěrová jako u Optíku, ale lugrová.

3 Aktuální seznam států najdete na adrese:
<https://web.archive.org/web/20140212220254/http://www.optiworld.org/members.php>

IOD nebyl ani prvním ani jediným pokusem o vytvoření plachetnice vhodné pro děti. Snad nebude bez zajímavosti se u nich alespoň letmo zastavit.

Už v roce 1939 navrhl Charles McGregor plachetnici nazvanou později U.S. Sabot⁴. Trup byl podobně jednoduchý jako u pozdějšího Optíka, rozměry o něco málo větší a plachta bermudská.

V téže roce vytvořil Charles McGregor další lodičku nazvanou El Toro míněnou jako „beiboot“ či „tender“⁵ a také jako trénigová loď pro mladé jachtaře. Na rozdíl od Optíka má poněkud vypracovanější tvar trupu (dvakrát lomená šarpie) a (stejně jako U. S. Sabot) bermudskou plachtu. Rozšířil se hlavně v Kalifornii a na západním pobřeží USA. Původní se stavěly z překližky, pozdější byly často laminátové.

Z roku 1946 pochází další konstrukce nazvaná Naples⁶ Sabot konstruktérů Roy Mc Culogha a R. A. Violetta. Zásadním rozdílem od ostatních „dřeváků“ a jejich „příbuzných“ je, že nemá

4 Sabot = dřevák, který je společně s písmeny U.S. znakem lodní třídy na plachtě

5 V překladech Zory Wolfové se používá termín „lodní člun“

6 Naples je město v Kalifornii rozkládající se na třech ostrovech. V názvu třídy připomíná místo vzniku

ploutev, ale boční ploutve – plouhy. Trup je dvakrát lomená šarpie, plachta bermudská. Konstrukce vznikala během 2. světové války, ale plány byly veřejně dostupné až od roku 1946.

Další podobnou konstrukcí je Sabot. U nás je tahle třída celkem neznámá a ani na internetu se mi moc podrobností najít nepodařilo. Zdá se, že je rozšířená v Austrálii a na Novém Zélandu.

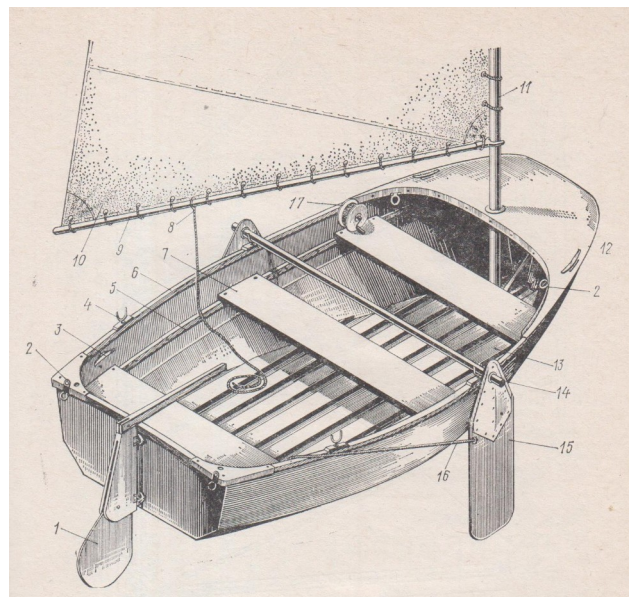
Hodně podobná konstrukce je další, v Austrálii rozšířená třída Holdfast⁷ Trainer, která vznikla v roce 1948 inspirovaná Sabotem.

⁷ Hold fast =drž se

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že v polovině minulého století jachtaři jasně pocítovali potřebu vytvořit plachetnici vhodnou pro děti – začínající jachtaře. Stavebně jednoduchou, nepřiliš nákladnou a snadnou k ovládní. Na tenhle cíl se zaměřilo několik konstruktérů. Jednoznačným vítězem je Optimist (IOD). Proč tomu tak bylo, je asi téma na vědeckou studii, já se do podobných úvah pouštět nehodlám, necítím se na to dost kvalifikovaným.

Tím by mohl článek skončit. Jenže Optík byl inspirací pro řadu dalších konstrukcí. Asi není v lidských silách je vypátrat všechny, ale aspoň pár zajímavých.

Zajímavou kombinací je konstrukce plachetničky *Krab*⁸. Trup vychází z lodního člunu britského konstruktéra Jacka Holta⁹, který vznikl v roce 1947. Svůj „bajbót“ nazval Jacksprot a použil u něj (stejně jako u Cadeta) technologii „sešíváné“ překližky. Trup má tvar dvakrát lomené

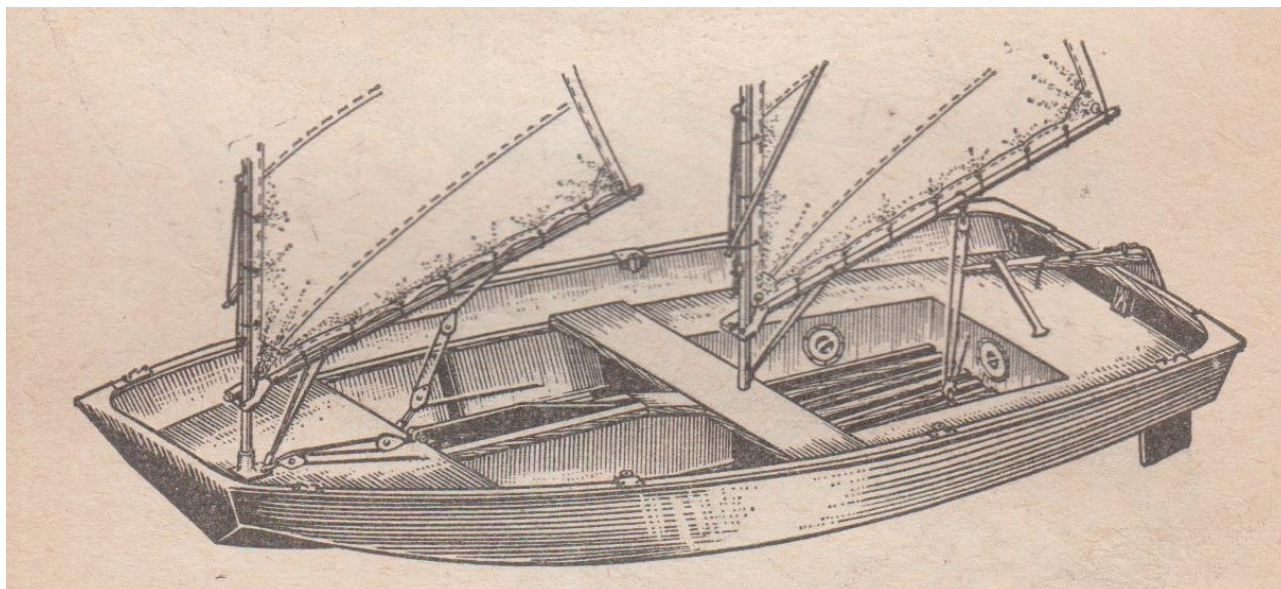
8 В. М. Борисов: Парус на лодке; Судостроение, Ленинград 1985

9 U nás je Holt známý asi především jako tvůrce mládežnické dvouposádkové plachetnice Cadet

šarpie a rozměrově je s Optíkem téměř totožný, spíše o něco prostornější. Díky jiné technologii však má zhruba o 10 kg menší hmotnost. To je (pokud nemáme závodnické ambice) významná výhoda. Nepodařilo se mi zjistit, jestli Holt někdy uvažoval o možnosti Jacksprota oplachtit. Tenhle nápad dostal jachtař G. V. Lipovecký z Voroněže. Podobně jako u „Naples Sabot“ se rozhodl použít místo ploutve plouhy a plachtu si beze změn „vypůjčil“ z Optíka. Technické parametry vypadají velmi atraktivně.

Všechny vzpomínané plachetnice jsou jednoposádkové a, pokud se nezávodí, vejdou se do nich celkem v pohodě dvě děti. Teoreticky na nich může jezdit i „dospělák“, ale pokud je vzrostlejší, bude mít co dělat se do lodi vejít. Někteří konstruktéři si tento problém uvědomili a snažili se využít skvělých vlastností Optíků pro větší loď.

Zajímavou konstrukcí je škuner Robinson. Je to opět šarpie oplachtěná dvěma standardními stěžni a plachtami z Optíka. Cílem konstrukce bylo vytvořit cvičnou plachetnici vhodnou pro výcvik dětí a mládeže, do níž by se vešli čtyři malí jachtaři nebo dospělý instruktor s třemi „kadety“. Kdesi jsem o tom četl, že prvotním nápadem bylo přivést tzv. problémové děti na jinou životní cestu prostřednictvím jachtingu a příznivě tak ovlivnit jejich výchovu. Nedokáži si vzpomenout, kde jsem na tuhle informaci narazil, tak to berte jako neověřené¹⁰.

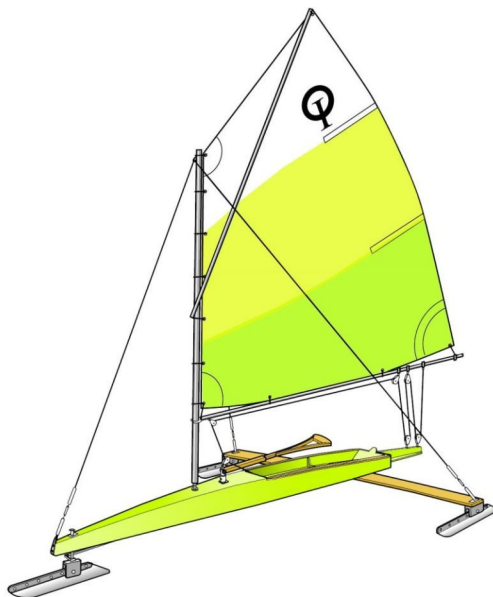

Úplně nedávno jsem našel na internetu další pozoruhodnou konstrukci. Jde vlastně o výrazně zvětšeného Optíka, který se s délkou něco přes čtyři metry blíží nám z knížek Arthura Ransoma známé *Vlaštovce* či *Amazonce*. Loď je míněná pro rekreační rodinnou plavbu a podobně jako na naše z knížek známé lodě se na ni vejdou čtyři lidé. Za pozornost stojí i dvířka pod přední lavičkou, která připomínají vylepšení *Sýkorky*, jak je na začátku Klubu Lysek prováděl Tom Dudgeon. Odhaduji, že kdo zvládl ovládání Optíka, neměl by mít s touto zvětšenou verzí problémy.

¹⁰ Pokud k tomu někdo víte víc, dejte vědět, rád doplním

Ani v zimě nemusí plachta Optíka zahálet. Pokud spolehlivě zamrzne větší vodní plocha, je možné plachtu použít pro pohon lední jachty. Určitě si připomenete Zamrzlou loď kapitána Flinta a pokusy s plachetními saněmi. Lední jachty s plachtou z Optimistu se vyrábějí podle jednotného plánu a pořádají se s nimi závody.

Plachetnice pro děti a mládež jsou určitě téma do našeho Zpravodaje vhodné. Pokud k článku máte co dodat, nenechte se pobízet a napište.

čfk